

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Tredie Brev til en højvelbaaren Herre. 1743

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 217. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg12-shoot-idm140252801219920/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

LÆSNING

gøre noget som strider mod hans Retfærdighed og Godhed, og enhver Dommer kan, uden at blive mindre retfærdig og sandhedskærlig af den Grund, indskrænke sine Trusler og formindske sine Straffe. Det er noget helt andet med Belønninger. Naar man én Gang har givet Løfte om dem, skal de betales til sidste Jante.

Enhver ved med hvilken til Vanvid grænsende Hidsighed denne Paastand er blevet drøftet. Man undrer sig over at Mænd som ellers nok kunde beherske sig og som hidtil havde holdt sig pænt tilbage brugte Mund mod hinanden uden at tænke paa de Formaninger de selv havde givet. Men de blev drevet frem af de samme Motivationer som i sin Tid Pompejus og Cæsar, hvoraf den ene ikke kunde taale nogen ved Siden af sig, den anden ikke nogen over sig. Bayle og Leclerc blev saa at sige den gamle lærde Verdens sidste Helte. Leclerc var den lærdeste, Bayle den skarpsindigste. Begge skrev enorme Foliaenter. Leclercs var præget af de største Kundskaber, for han var velbevandret baade i Bibelsprogene og de verdslige Sprog; men Bayles var præget af større Stilsikkerhed. Man skulde tro at Bayle havde levet hele sit Liv ved fyrstelige Hoffer, saadan lyser hans Stil af Elegance; og der er ikke mindste Lugt af det Skolestøv han er vokset op i. Jeg kalder dem den gamle lærde Verdens sidste Slagsbrødre. For selv om vor Tid ikke er saa udlevet at den ikke kan fremvise geniale og grundlærde Mænd, saa kan dog ingen nægte at det er gaaet tilbage for Videnskaben, naar man tænker paa de vældige Genier der levede i forrige Generation.

Nu er i den senile Krop
al Energi og Kraft brugt op.

Om Aarsagen til denne Tilbagegang har jeg skrevet i mit første Brev. Det er der ingen Grund til at gentage. Jeg vil bare sige at vor Tids Videnskabsmænd nok ikke faar den Virak og de Belønninger som det forrige Slægtleds Lærde nød. De maa snarere frygte at komme til at dele Skæbne med Digteren Eumolpus, som blev bombarderet med Sten

DET TREDJE BREV

da han læste sine Digte højt. Saa kan de klage med ham:
»Vi mærker med hvilket Bifald vores Geni bliver belønnet.«

Hvis der Mæcener var i vore Tider,
saa fremstod straks Vergiler og Ovider.

Det er Hovedaarsagen til Tilbagegangen. Andre tilføjer flere Aarsager. Selv mener jeg at den litterære Virksomhed i høj Grad lider under den strenge Bogcensur, som gør at der ikke udkommer andet end hvad der er slapt, selvudslettende, krybende, kraftesløst, aandskrafttærende og oldingeagtigt. Paa Grund af Censorernes Frygtsomhed eller Uvidenhed eller deres elendige Smag bliver tit de allerbedste Bøger undertrykt eller de allermest værdifulde Betragtninger strøget. Derfor mener Forfatterne at det er fornuftigere at lade deres Aandsfostre blive kvalt i Fødslen eller henligge som Føde for Orme end at overlade dem til Censorernes Tortur. Hvis nogen skulde være i Tvivl om denne Censurs Virkning, saa skal han bare sammenligne de Bøger som har været igennem Pølsemaskinen med Bøger som er trykt uden Censur – saa vil han se hvor stor Forskel der er paa Skidt og Kanel. Det *Imprimatur* som man plejer at sætte foran i Bøger har omtrent samme Betydning som hvis Censor vilde sige: »Denne Bog indeholder ikke andet end Gas, Banaliteter og Ting der er sagt saa mange Gange før at det er til at brække sig over«, eller: »Dette Værk maa trykkes, da det ikke indeholder andet end nogle lokale Sandheder eller Meninger som er godkendt her i Landet«. Man indvender ganske vist at der findes nogle helt vilde Forfattere som maa holdes paa Plads med den Slags Lænker. Men af to Onder maa man vælge det mindste; og den Nytte man har af denne Forsigtighedsforanstaltning er ubetydelig sammenlignet med de Gener den medfører. Her i Norden findes der lysende Begavelse; men saa vidt jeg kan se kan de ikke komme til deres fulde Udfoldelse før denne Hindring bliver fjernet, og før de sidste Rester af den gamle gotiske Surdejg bli-